

М.В.Омельяненко,
*Інститут інноваційної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ОБОВ'ЯЗКОВІ ТА ДОБРОВІЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОБ'ЄКТІВ БУДІВНИЦТВА

Розглянуто підходи до визначення обов'язковості та добровільності вимог до проектування, будівництва та експлуатації об'єктів.

Рассмотрены подходы к определению обязательности и добровольности требований к проектированию, строительству и эксплуатации объектов.

The article describes the approaches to the definition of mandatory and voluntary requirements for the design, construction and operation of objects.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що нормативні вимоги до об'єктів будівництва викладені в різних документах, і чим вищий ранг документа, тим ці вимоги більш загальні. Крім того, є документи, які за своїм правовим статусом є обов'язкові (законодавчі акти, акти Кабінету Міністрів України, будівельні норми) або добровільні до виконання (національні стандарти). Разом з тим, є потреба у визначенні пріоритетності, а отже, і класифікації за ступенем обов'язковості виконання вимог до різних об'єктів будівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні в Україні відчувається дефіцит наукових досліджень з загальнотеоретичних питань формування нормативного забезпечення будівельної галузі. Одним зі шляхів розвитку даного наукового напрямку мали б стати дослідження саме зі структуризації та визначення пріоритетності вимог до проектування, будівництва та експлуатації конкретних об'єктів будівництва.

Мета статті – визначити основи методологічних засад щодо формування структури вимог до об'єктів будівництва та визначення обов'язкових та добровільних вимог.

Основна частина. Законом України «Про будівельні норми» визначено, що будівельні норми – затверджений суб'єктом нормування підзаконний нормативний акт технічного характеру, що містить обов'язкові вимоги у сфері будівництва, містобудування та архітектури [1]. Будівельні норми, як нормативний акт технічного характеру, не можуть містити правові норми

Слід зазначити, що документ, обов'язковий до виконання (а саме таким є будівельні норми, оскільки вони є нормативним актом), не може складатися виключно з обов'язкових вимог. Так, обов'язкові вимоги мають місце, вони повинні містити в собі такі слова: «необхідно передбачати», «слід виконувати», «належить робити» і т. ін. Крім того, деякі додатки у будівельних нормах можуть бути обов'язковими, про що зазначається у заголовку додатку, наприклад: «Додаток 1 (обов'язковий)».

Однак у будівельних нормах також можуть міститися добровільні або рекомендовані вимоги. Ці вимоги містять в собі такі слова: «як правило, слід робити (передбачати)», «доцільно виконувати», «рекомендується здійснювати», «варто передбачати» і т. ін. Також у будівельних нормах можуть бути додатки, які несуть в собі рекомендовану інформацію та мають добровільний характер щодо виконання. Це зазначається у заголовку додатку, наприклад: «Додаток 2 (рекомендований)».

Стандарти згідно з законодавством є добровільні до виконання. Відповідно до статті 23 Закону України «Про стандартизацію» Національні стандарти застосовуються на добровільній основі, крім випадків, якщо обов'язковість їх застосування встановлена нормативно-правовими актами [2].

Сьогодні в будівельній галузі чинні стандарти та стандарти-настанови з різних питань діяльності будівельного комплексу.

Як правило, стандарти присвячені вимогам до продукції будівельного призначення, методам її випробування та визначення її характеристик. Стандарти-настанови переважно містять вимоги щодо виконання певних процедур, процесів, спрямованих на створення об'єктів будівництва та вимоги до яких є добровільні до застосування.

Разом з тим, періодично при роботі над проектами будівельних норм і нормативних документів (стандартів) для будівельної галузі виникають питання щодо визначення обов'язковості тих чи інших вимог до проектування, будівництва та експлуатації об'єктів. Складність вирішення цих питань полягає в тому, що в нинішніх умовах вимоги до об'єктів ґрунтуються на значній кількості вимог з інших сфер діяльності, наприклад, санітарні норми, протипожежні норми, норми з охорони праці, радіаційної безпеки та багато інших.

Тому для вирішення цього складного питання слід звернутися до основних постулатів щодо визначення вимог до об'єктів будівництва, якими є основні вимоги, визначені європейськими документами. На основі цих документів у 2006 році було прийнято постанову Кабінету

Міністрів України «Про затвердження Технічного регламенту будівельних виробів, будівель та споруд», в якій визначено основні вимоги до споруд, а саме:

1) забезпечення механічного опору та стійкості. Навантаження на споруду під час зведення та експлуатації не повинне призводити до руйнування її в цілому чи окремих її частин і деформації, більшої за ту, що допускається будівельними нормами;

2) дотримання таких вимог пожежної безпеки:

- збереження несучої здатності конструкцій протягом визначеного часу;
- обмеження поширення вогню та диму в споруді, а також на сусідні споруди і прилеглі території;
- забезпечення евакуації людей із споруди або їх рятування в інший спосіб;
- забезпечення безпеки рятувальних команд;

3) забезпечення:

- безпеки життя і здоров'я людини та захисту навколишнього природного середовища. Споруда повинна відповідати вимогам законодавства з питань охорони здоров'я людей та навколишнього природного середовища;
- безпеки експлуатації. У процесі експлуатації споруд повинні бути виключені ризики нещасних випадків;
- захисту від шуму. Рівень шуму та вібрації у спорудах не повинен перевищувати встановлені норми;
- економії енергії. Під час проектування, зведення споруди та її обладнання слід забезпечити ефективне використання енергії, необхідної для експлуатації, з урахуванням кліматичних умов [3].

Для конкретизації цих вимог Мінрегіонбудом України було затверджено ряд Державних будівельних норм [4, 5, 6, 7, 8, 9].

Саме ці основні вимоги мають бути в основі визначення обов'язковості чи добровільності вимог до об'єктів будівництва.

Наприклад, якщо мова йде про визначення кількісних параметрів приміщень на підставі та з метою забезпечення деяких з вище зазначених вимог, то такі параметри мають бути обов'язковими для виконання. Якщо мова йде про визначення кількісних параметрів приміщення на підставі розмірів певного обладнання, яке планується використовувати в даному приміщенні, то такі параметри можуть бути добровільні для застосування, оскільки розміри обладнання можуть з часом змінюватися (до речі, досить швидко, враховуючи сьогоденні

темпи розвитку технологій) або замовник проекту може замінити обладнання на інше з іншими параметрами.

Якщо, скажімо, мова йде про вимогу щодо необхідності проектування об'єкта (або його частини), виконання якої тягне за собою дотримання механічного опору та стійкості конструкції або в цілому всього об'єкта, його безпеки експлуатації, то така вимога однозначно має бути обов'язковою для виконання.

В разі визначення метода чи методики проектування об'єкта будівництва ці метод чи методика можуть бути добровільними до застосування. Якщо проектувальник зможе запропонувати свої метод чи методику проектування об'єкта, за допомогою яких забезпечить виконання обов'язкових вимог, про які йшлося вище, то ці метод або методика мають право на існування. Така практика існує і на рівні Європейського Союзу.

Висновки. Таким чином, визначаючи ступінь обов'язковості тих чи інших вимог щодо проектування, будівництва та експлуатації об'єкта будівництва слід, передусім, визначити підґрунтя та можливі наслідки для людини та середовища запровадження даних вимог і вже на підставі цих обґрунтувань визначити обов'язковість або добровільність цих вимог.

Список використаних джерел

1. Про будівельні норми: Закон України від 05 листопада 2009 р. №1704-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 5. – Ст. 41. – Зі змінами, внесеними згідно із законами України: від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343; від 22 грудня 2011 р. № 4220-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 29. – Ст. 345; від 16 жовтня 2012 р. № 5459-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 48. – Ст. 682; від 20 листопада 2014 р. № 5496-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 1. – Ст. 4.
2. Про стандартизацію: Закон України від 5 червня 2014 р. № 1315-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 31. – Ст. 1058. – Зі змінами, внесеними згідно із Законом України від 15 січня 2015 р. № 124-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 14. – Ст. 96.
3. Про затвердження Технічного регламенту будівельних виробів, будівель та споруд: постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 р. № 1764 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 51. – С. 145. – Ст. 3415. – Код акту 38230/2006. – Зі змінами, внесеними

згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2010 р. № 543 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 50. – С. 51. – Ст. 1656. – Код акту 51837/2010

4. Система забезпечення надійності будівельних об'єктів. Основні вимоги до будівель і споруд. Безпека експлуатації: ДБН В.1.2-9-2008: затв. Мінрегіонбудом України 26.01.2008 [Чинні від 2008-10-01]. – К.: Мінрегіонбуд України, 2008. – 21 с.
5. Система забезпечення надійності будівельних об'єктів. Основні вимоги до будівель і споруд. Безпека життя і здоров'я людини та захист навколишнього природного середовища: ДБН В.1.2-8-2008: затв. Мінрегіонбудом України 26.01.2008 [Чинні від 2008-10-01]. – К.: Мінрегіонбуд України, 2008. – 22 с.
6. Система забезпечення надійності будівельних об'єктів. Основні вимоги до будівель і споруд. Економія енергії: ДБН В.1.2-11-2008: затв. Мінрегіонбудом України 26.01.2008 [Чинні від 2008-10-01]. – К.: Мінрегіонбуд України, 2008. – 13 с.
7. Система забезпечення надійності будівельних об'єктів. Основні вимоги до будівель і споруд. Захист від шуму: ДБН В.1.2-10-2008: затв. Мінрегіонбудом України 26.01.2008 [Чинні від 2008-10-01]. – К.: Мінрегіонбуд України, 2008. – 10 с.
8. Система забезпечення надійності будівельних об'єктів. Основні вимоги до будівель і споруд. Механічний опір та стійкість: ДБН В.1.2-6-2008: затв. Мінрегіонбудом України 26.01.2008 [Чинні від 2008-10-01]. – К.: Мінрегіонбуд України, 2008. – 16 с.
9. Система забезпечення надійності будівельних об'єктів. Основні вимоги до будівель і споруд. Пожежна безпека: ДБН В.1.2-7-2008: затв. Мінрегіонбудом України 26.01.2008 [Чинні від 2008-10-01]. – К.: Мінрегіонбуд України, 2008. – 37 с.

Стаття надійшла до редколегії 24.11.2015